

**УЛОГАТА НА ДИПЛОМАТИЈАТА ВО ЗАЧЛЕНУВАЊЕТО НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО ЕВРОПСКАТА УНИЈА**
**THE ROLE OF DIPLOMACY IN GETTING A MEMBERSHIP OF THE
REPUBLIC OF MACEDONIA IN THE EUROPEAN UNION**

Тони ПЕТРЕСКИ, Д-р, Министерство за одбрана

e-mail: tonipetreski68@yahoo.com

Апстракт: Една од стратегиските цели на нашата држава е полноправното членство во Европската унија. Полноправното членство на Република Македонија во Европската унија треба да продуцира стабилност, мир, економски просперитет и демократски развој. Цврстата определба за ЕУ, ја покажаа граѓаните, државните институции, политичките партии и невладините организации кои презедоа одредени практични чекори и ги преточија во неколку документи. Во таа насока, и македонската дипломатија даде голем придонес на патот кон интеграцијата на Република Македонија во Европската унија.

Клучни зборови: Дипломатија, евроинтеграции, Европска унија

Abstract: One of the strategic aims of our country is the full-legal membership in the European Union. The full-legal membership of the Republic of Macedonia in the European Union should produce a stability, peace, economically prosperity and democratically development. The strong determination for the European Union, showed the citizens of our country, the state institutions, political parties and non-governmental organizations, which took several practical steps and create them in several documents. In that direction also the Macedonian diplomacy gave a big contribution on the way of its integration in European Union.

Key words: Diplomacy, European integrations, European Union

ВОВЕД

Изразот дипломатија потекнува од грчкиот збор диплома (диплома) што во превод значи акт на суверен превиткан на две. Се претпоставува дека терминот дипломатија почнал да се користи во ситуации кога некој специјален пратеник на суверенот носел некој превиткан (скриен, недостапен за секого) документ со себе, овластен да му го предаде на друг суверен. Носителот на диплома започнал да се нарекува дипломат (Габер, 2002).

Дипломатијата како општествена дејност не е нова појава. Дипломатската комуникација постоела уште кај старите Асирци, во Египет, Стара Индија, Грција, Античка Македонија и Рим, и постојано била во центарот на надворешно - политичките случувања на државите. Таа тие случувања ги креирала, реализирала, следела и проучувала. Битно влијаела на развојот на билатералните и мултилатералните односи, на меѓународните односи, меѓународното право и комплетните општествени случувања во меѓународната заедница.

Дипломатијата се третира и како наука и како вештина. Наука е поради тоа што создала научни законитости и научни теории врз основа на кои се водат надворешните работи, а вештина е заради тоа што правилата на игра на дипломатскиот кадар се претвораат во систем кој има научна подлога.

Значи, дипломатијата изградила свој систем на учења, организација и структура. Елементи на тој систем се: Министерството за надворешни работи, дипломатија на врвот, *ad hoc* дипломатија и постојаните дипломатски мисии. Изучувањето на дипломатијата го опфаќа изучувањето на меѓународното право, меѓународните односи и меѓународната заедница.

Воспоставувањето меѓународни односи е условено од постоењето суверени држави и меѓународни организации кои го сочинуваат меѓународниот систем. Државите за да имаат меѓународно - правен субјективитет мора да исполнуваат определени услови: да поседуваат определена територија која е меѓународно утврдена, да имаат население кое живее на таа територија и суверена власт со определена супрематија во однос на другите власти на таа територија и народ. Таа треба да биде над сите атрибути на власта на таа територија.

Државата, како основен субјект на меѓународното право, ја развива дипломатијата поради остварување на своите национални интереси и надворешно-политичките цели. Значи, **целта** на дипломатијата е исполнување на националните интереси (заедно со надворешната политика), односно создавање што поповолни услови за нивно реализирање. Тоа подразбира зачувување на независноста, безбедноста и територијалниот, политичкиот и економскиот интегритет и развој на државата.

Исто така, дипломатијата треба да ѝ обезбеди на сопствената држава што поголема слобода на активност и на надворешен план. Таа има за задача, преку својот дипломатски апарат и пристап, да ја зајакне позицијата на државата во меѓународната заедница, создавајќи предности, и сојузници на земјава, а притоа потиснувајќи ги противничките настојувања.

Постојат редица **дефиниции** за дипломатијата. Па така, во нешто скратена суштина, се вели дека под дипломатија се подразбира употреба на акредитираните

претставници за одржување врски и контакти меѓу државите. Чарлс Тајер дипломатијата ја прикажува едноставно како средство за комуницирање меѓу владите, а самата амбасада како разводна табла за размена на пораки меѓу две влади. Поголемиот дел од научниците и теоретичарите тврдат дека дипломатијата е „вештина на водење на меѓународни преговори“ или „дејност на државите во меѓународните односи“ (Thayer, 1959: 114).

Русинот Ковалев во својата книга „Азбука на дипломатијата“ вели: „Во сложениот процес на дипломатијата, најважна е методологијата на преговарањето која ја применуваат дипломатите, а помеѓу акредитираните дипломати кои ги водат преговорите, се наоѓаат актерите на одлучување, кои судбоносно влијаат на исходот на преговорите“ (Ковалев, 1968: 85). Барстон, дипломатијата ја дефинира како управување на односите помеѓу државите и помеѓу државите и другите меѓународни актери (Барстон, 1996). Мајкл Ши вели дека дипломатијата има три степени, односно дека до првиот степен таа е рутина, на вториот степен е техника, а на својот највисок степен таа е уметност (Shea, 1996). Во Енциклопедијата „Британика“, дипломатијата е дефинирана како изграден метод на меѓународно општење или вештина за уредување на меѓународните односи, главно преку преговори.

Во поширок контекст Бојчев вели дека: (1) дипломатијата е средство за водење на државните работи од областа на надворешната политика по пат на официјални односи со други држави и меѓународни организации; (2) таа е облик и содржина на односите меѓу државите, низ службени контакти, за да се регулираат меѓусебните проблеми и интереси и склучат заемно прифатливите договори; (3) дипломатијата е практикувана дејност на органите за надворешно претставување на државата (шеф на државата, премиер, министер за надворешни работи, дипломатски мисии) за време на официјални посети, меѓународни конференции и сл; (4) способност, знаење и умевање да се водат преговори со други држави, но и во водење преговори и посредување при регулирање на меѓународни конфликти, изнаоѓање компромиси и прифатливи решенија, а исто така и за проширување и продлабочување на меѓународната соработка; (5) дипломатијата е често употребуван синоним за оперативен владин ресор - министерство за надворешни работи; (6) таа е професија и кариера, таа е припадност на кругот луѓе кои се занимаваат со надворешно-политичка дејност и ја претставуваат сопствената држава во односите со другите меѓународни субјекти“ (Бојчев, 1988: 84).

Обичајното дипломатско право се нормира и добива поопшти рамки на Виенскиот конгрес во 1815 година, а посебно во Виенската конвенција за дипломатски односи од април 1961 година, кога дефинитивно ќе се изврши кодификација. Покрај во оваа конвенција, преостанатите елементи во дипломатското општење денес се

нормирани во Конвенцијата за привилегии и за имунитет на ОН од 1946 година, во Виенската конвенција за конзуларни односи од 1963 година, во Конвенцијата за специјални мисии од 1969 година и во Виенската конвенција за претставување држави во меѓународни организации од универзален карактер од 1975 година.

Дипломатските односи и постојаните мисии се воспоставуваат врз основа на спогодби меѓу државите. Обично се воспоставуваат на база на реципроцитет. При поставувањето на шефот на дипломатската мисија претходи одобрение за отварање на постојана дипломатска мисија. Таа се дава кога државите првпат стапуваат во непосредни дипломатски односи или кога ги обновуваат. Одобрението обично се дава реципрочно во вид на меѓународен договор за воспоставување дипломатски односи. Промената на личноста на шефот на мисијата не влијае на важноста на тоа одобрение. За упатување на шефот на мисијата потребно е да се добие согласност т.н. агреман (agrement) на државата во која треба да е акредитиран, додека за воените, поморските и воздухопловните пратеници - аташеи (attache's), потребна е согласност од неформален карактер.

За извршување на дипломатската функција се даваат две неформални согласности: одобрување или скратување на влезната виза и воведување во дипломатската листа. За поставување на привремен претставник на работите, кој привремено го заменува шефот на дипломатското претставништво, доволно е да се извести Министерот за надворешни работи на државата на приемот.

По добивањето на агреманот, амбасадорот се поставува со внатрешен правен акт (декрет или указ) на шефот на државата или на друг надлежен орган. При стапувањето на должност, пратеникот ги предава акредитивите (lettres de creance). Со предавањето на акредитивите, новиот претставник добива легитимитет за вршење на своите пратенички должности. Со тој чин се смета дека го презел водењето на мисијата, а датумот на предавање го одредува неговиот ранг помеѓу другите пратеници од иста класа.

Шефовите на мисиите ја завршуваат својата мисија со предавање на писмата за отповик (lettres de rappel). Државите се должни да ги отповикаат своите пратеници и членовите на мисијата ако се прогласени од територијалната држава за непожелни лица (persona non grata). Ако тоа не го сторат, државите кои ги примаат имаат право да ги повикаат да ја напуштат земјата. Дипломатските претставници не треба да бидат државјани на земјата кај која се акредитирани (agents diplomatiques regnicoles), но во практика има и такви случаи. Не постојат ограничувања во поглед на бројот на членовите на мисиите, но се смета дека не треба да се преоѓа границата на разумните и нормалните потреби.

ДИПЛОМАТИЈАТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Низ вековите територијата и населението на Македонија биле предмет на интерес, расправа и конкретни зафати за влијание врз нив од страна на најзначајните меѓународни фактори. Значаен меѓународен третман се забележува при востанијата во неа и војните водени за ова парче земја, барањата на помош или притисоците за асимилација и за владеењето со македонскиот народ.

Од геостратешки и од дипломатски аспект, а гледајќи ја како значајна територија која лежи на патните правци од централна Европа кон Мала Азија и Блискиот Исток, освен блескавиот период на Античка Македонија и кулминацијата на моќта на македонската династија, чии најистакнати припадници биле Филип II и Александар Македонски, а подоцна и средновековното Самоилово царство, може да се каже дека поновата историја за Македонија и македонскиот народ била мошне тешка.

За и околу Македонија се водени посуштински надворешно-политички и дипломатски расправи и преговори на: Берлинскиот конгрес во 1878 г., за неа се донесени Мирцштегските реформи во 1903 /1904 г., а со Букурешкиот договор во 1913 г. оваа територија и нејзиното население се поделени меѓу три, односно четири држави. Мировните конференции по двете Светски војни во 20-от век (во Версај и во Париз), главно ја потврдиле меѓународната поделба на Македонија од 1913 г.

Во периодот помеѓу двете Светски војни дел од македонските млади интелектуалци, под влијание на големите пароли за еднаквост и самоопределување на народите, ја гледаа историската шанса за создавање држава - автономна и независна Македонија. Таквите активности особено се забележителни и за време на Втората светска војна. Тогаш македонските партизани на својата ослободена територија прифаќаат странски воени мисии (Габер, 2002) како дел од својата меѓународна афирмација. Учеството на тие мисии на официјалното македонско државотворно собрание- АСНОМ на 2 Август 1944 г., е само израз на *de facto* меѓународно признавање на Република Македонија. Конституирањето и развојот на македонската држава не може да ги заобиколи претходно поставените уставно-политички темели на Југославија, на Второто заседание на АВНОЈ од 29 ноември 1943 год. Ова заседание ги постави темелите на новата федерална држава. За Македонија, од посебно значење беше Декларацијата за создавање на Југославија на федеративен принцип во која експлицитно стоеше дека Македонија е една од шесте конститутивни елементи на федерацијата. Првите уредби на Президиумот на АВНОЈ се однесуваа на признавање на македонскиот јазик како еден од службените јазици на територијата на Југославија (Ванковска, 2007: 188).

Значи подоцна, под влијание на актуелните повоени ситуации на меѓународната сцена, Македонија и нејзиното раководство одлучува да влезе во Југо-Федерацијата заедно со другите југословенски народи. Тоа и го пишува во првиот устав на Македонија кој е донесен на 31 декември 1946 г. Во член 1 од Уставот пишува: „Народна Република Македонија е народна држава од републикански облик“, а во член 2 ... „изразувајќи се, врз основа на правото на секој народ на самоопределување вклучително правото на отцепување и на соединување со други народи по своја слободна воља македонскиот народ се соедини врз основа на начелото на рамноправноста ... во заедничка сојузна држава ФНРЈ“ (Група автори, 1981:648).

Значајно е да се напомене дека, првата мисија на македонски дипломат во странство е онаа на Кирил Миљовски во Софија во октомври 1944 г. (Габер, 2002). Така почнува калењето на македонските дипломати, како претставници на суверена држава. Во текот на наредните четириесет години тие први македонски државници и дипломати со сите свои знаења и интелектуални способности, ќе имаат одлучувачко влијание врз новите генерации Македонци кои ќе се определат за дипломатијата како своја животна професија.

Иако во периодот од 1945-1990 г. македонскиот кадар бил малку застапен во сојузната дипломатија (максимумот бил 6 % од сите вработени во Сојузниот секретаријат за надворешни работи, и бил достигнат во 1990 г.), сепак, според некои податоци од повоениот период до 1985 г. во рамките на меѓународната соработка во Р. Македонија престојувале 120 странски делегации и државници, од кои 32 шефови на држави и Влади (Габер, 2002: 59). Исто така во тој период, е постигнат висок степен во планот на меѓународната размена во културата (организирање на Струшките вечери на поезијата, Мајските оперски вечери, Охридско лето) и образованието (годишен собир на македонистите од целиот свет) итн.

По распаѓањето на поранешна Југославија, Република Македонија ги презема сите неопходни чекори за заокружување на својата државност. Донесена е Декларација за сувереноста на Македонија со која домашната и светска јавност е запознаена дека Република Македонија ја презема одговорноста за својата судбина во свои раце.

Потоа е донесена одлука за распишување Референдум на кој народот се произнесе за судбоносното прашање, дали е за самостојна и суверена држава. Резултатите од Референдумот се повеќе од импресивни. На 8 Септември 1991 г. излегле 71,85 % граѓани (од запишаните гласачи), а за самостојна суверена држава се изјасниле 95,32 %. Со ова се реализира идејата на илјадници Македонци кои со векови се бореле за создавање своја самостојна држава.

По донесувањето на Уставот и конституирањето на власта во Р. Македонија, почнува макотрпниот процес за меѓународно признавање кој беше доста сложен и тежок, испреплетен со низа интереси, уцени и закани како од политичка така и од економска и воена природа. Тоа значи дека проблемите на нашата дипломатија почнаа од почетокот, но се интензивираа по донесувањето на Декларацијата за условите под кои можат да се признаваат поранешните Југословенски републики, во Брисел на 16 Декември 1991 г. Со оваа Декларација, на инсистирање на соседна Грција, се внесени дополнителни услови за признавање како што се: да се обврзат дека немаат територијални претензии, дека нема да водат непријателска пропаганда и нема да користат имиња што би воделе кон територијални претензии кон соседите. Конечно, нашата држава стана 181-та членка на ООН, под референцата Поранешна Југословенска Република Македонија (FIROM). До денес има воспоставено дипломатски односи со 159 земји, а под Уставното име е призната од 132, меѓу кои три од постојаните членки на Советот за безбедност: Русија, Кина и САД. Исто така, Македонија стана членка и на голем број меѓународни организации: Советот на Европа, ОБСЕ, УНЕСКО, Програмата „Партнерство за мир“ итн.

Во изминатиот период нашата дипломатија е водена на сите нивоа, и тоа:

1. дипломатски активности од страна на највисоките државни раководители (Претседателот на Републиката, Претседателот на Собранието, Претседателот на Владата, и министрите на Владата);
2. Министерството за надворешни работи;
3. дипломатските и останатите претставници на Република Македонија;
4. собраниски, владини и невладини тела;
5. политички партии како субјекти на политичкиот систем на нашата земја .

Во текот на изминатите години, беа донесени и неколку систематизации, правилници и упатства на македонското МНР, се утврди мрежата на дипломатско конзуларни претставништва (ДКП) во странство и беа извршени првите кадровски селекции. Така, од сто и тројцата Македонци во југословенската дипломатија, за враќање во новосоздадената македонска дипломатија во 1992 г. се изјасниле педесет и тројца, а на двата регуларни конкурси во 1994 и 1995 г. биле примени уште 25 млади кандидати за дипломатската служба. Исто така бил преземен кадар и од другите министерства. На 1 Јануари 1996 г. МНР броело 193 извршители и уште 32 во странство, а веќе во 2001 г. бројот на вработените достигнал 310, од кои 119 извршители се деташирани во странство (Габер, 2002:79).

Според „Стратешкиот план за периодот 2009-2011“ од Министерство за надворешни работи на Република Македонија, од 2008, денес, дипломатската мрежа на Министерството за надворешни работи се состои од: **53 Дипломатско - конзуларни претставништва**, од кои **34 амбасади**,²² **3 канцеларии за врски**,²³ **8 постојани мисии на Република Македонија**,²⁴ **7 генерални конзулати**,²⁵ (Торонто, Истанбул, Детроит, Минхен, Венеција, Мелбурн и Чикаго) и **1 канцеларија** за конзуларни економски, и трговски работи на Република Македонија во Солун.

Основни **задачи** на македонската дипломатија и дипломатите, би биле следните:

1. обезбедување меѓународно признавање на нашата држава;
2. зачленување во ЕУ;
3. зачленување во НАТО;
4. зачувување на историското и уставното име на државата;
5. воспоставување дипломатски односи и отворање ДКП-а во земјите кои ја признаваат нашата држава;
6. економско отварање кон светот;
7. потпишување билатерални спогодби со сите држави за нормализација и уредување на меѓусебните односи и др.

Амбасадорот Ружин Н. во овој контекст ги има следниве размислувања (Ружин, 2007):

1. македонската дипломатија треба да се адаптира кон правилата на современото демократско општество и да испраќа точни, критички, и конструктивни информации преку нашите дипломатски претставници од странство, дури и по цена да се во спротивност со очекувањата или интересите на Р.Македонија и на нејзините лидери;
2. Република Македонија не смее да погреша со приоритетите, а тоа се евроатлантските интеграции, кои се наша стратесиска цел;
3. Македонија не смее да заборави кои се нејзините стратесиски партнери како за влез во Алијансата и во ЕУ, така и за регионалната безбедност и стабилност. Така што, покрај САД, кои се нашиот најмоќен и најзначаен поддржувач за членство во Алијансата, не смеат да се запостават

²² (Тирана, Виена, Канбера, Брисел, Сараево, Отава, Софија, Пекинг, Загреб, Копенхаген, Каиро, Париз, Берлин, Ватикан, Будимпешта, Рим, Тел Авив, Хаг, Варшава, Букурешт, Москва, Белград, Љубљана, Подгорица, Прага, Мадрид, Стокхолм, Берн, Анкара, Киев, Лондон, Вашингтон, Њу Делхи и Доха).

²³ (Атина, Приштина и Талин).

²⁴ (при меѓународните организации на Виена, при ЕЗ во Брисел, при НАТО во Брисел, при УНЕСКО во Париз, при Советот на Европа во Стразбур, при ФАО во Рим, при Обединетите нации во Женева и при Обединетите нации во Њујорк).

²⁵ (Торонто, Истанбул, Детроит, Минхен, Венеција, Мелбурн, и Чикаго).

Велика Британија, Германија, Франција, Италија, Холандија, Турција и Словенија. Секако важни се и другите членки на ЕУ;

4. Македонија треба да ја одржи интензивната Регионална иницијатива, која се должи на специфичната стратешка позиција на Балканот. Тука спаѓа и успешната соработка во рамките на Јадранската група;
5. македонската дипломатија треба да го промовира и мултиетничкиот карактер на Р.Македонија како позитивен пример за останатите земји на Балканот и во Европа;
6. надворешната политика не смее да ги заборава останатите политички и граѓански субјекти во државата, политичките партии, невладини организации, интелектуалци, новинари и др.

Според Законот за надворешни работи чл. 36, кој стапи на сила во јануари 2007 г. најмалку две третини од вкупниот број амбасадори треба да бидат професионалци, односно да произлегле од Министерството за надворешни работи. Во законот пишува дека тие треба да имаат стекнато високо дипломатско звање во случај кога кандидатот за амбасадор е од составот на дипломатско конзуларните службеници, односно да биде афирмирана личност во областа на надворешната политика и на меѓународните односи.

Но, битката за партиските амбасадори за жал сè уште не е завршена. Тоа го покажуваа и поранешните препукувањата помеѓу Претседателот и Премиерот на Владата кои доаѓаа од различни политички партии, но и денес кога неретко во дипломатијата се вдумуваат одредени партиски кадри. Иако од сите институции се согласуваат дека амбасадорите треба да бидат професионалци, сепак се изгуби премногу време и дел од амбасадите останаа празни што е недозволиво за една држава која е кандидат за членство во НАТО и која очекува да почнат преговорите со ЕУ, а според Д. Бојчев, тоа резултира со огромни и непроценливи штети. Тој уште го препорачува и т.н. Скандинавски модел на дипломатско претставување, односно дека Македонија може да акредитира свои амбасадори во бројни (подалечни) земји, но со нивно седиште во Скопје, односно во МНР. Со тоа, според него би се постигнале повеќекратни надворешни и внатрешни ефекти, а како најзначајни се помалите буџетски трошоци и можност за подобрување на кадровската политика (Бојчев, 2007).

Во овој дел, уште би укажале дека надворешната политика и дипломатија на Република Македонија треба да обрнат внимание и на следниве работи:

1. промоција на нашите економски интереси во странство и привлекување на директни странски инвестиции, каде што досега, не се остварени посакуваните резултати;

2. прашањето за односот и соработката со македонските национални и јазични малцинства, како во соседството така и во дијаспората (како на пример, проблемите кои ги имаат Македонците во Егејска Македонија - Грција и Македонците во Пиринска Македонија - Бугарија).

ПАТОТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА КОН ЕВРОПСКАТА УНИЈА

Една од стратегиските цели на нашата држава е полноправното членство во ЕУ. Полноправното членство на Република Македонија во Европската унија треба да продуцира стабилност, мир, економски просперитет, демократски развој итн. Цврстата определба за ЕУ, граѓаните, државните институции итн., ја преточија во неколку документи, и во таа насока македонската дипломатија презеде неколку практични чекори:

1. во 1995 година Република Македонија воспостави дипломатски односи со ЕУ;
2. во 1996 година станавме членка на програмата ФАРЕ;
3. на почетокот на 1998 година Парламентот на РМ донесе Декларација за развој на односите со ЕУ, понатаму донесена е Декларација за Интегрирање во ЕУ од страна на сите политички партии во државата што е одраз на општиот консензус и цврстата определба за интегрирање во ЕУ;
4. на 29 Април 1997 година Владата на РМ потпиша спогодба за соработка со ЕУ која стапи во сила на 1 јануари 1998 година;
5. по барање на ЕУ на 10. 6.1999 година во Келн беше усвоен Пактот за Стабилност;²⁶
6. на 9 април 2001 година Р. Македонија и официјално стана првата земја во регионот што ја потпиша Спогодбата со ЕУ во Луксембург, која во перспектива треба да овозможи полноправно членство во Унијата;
7. на 23 февруари 2004 г. Советот на министри во Брисел ја ратификува Спогодбата за стабилизација и асоцијација, откако 15 држави - членки на ЕУ го одобрија стапувањето во сила. Спогодбата за стабилизација и асоцијација е полноважна од 1 април 2004 г. со што Република Македонија стана придружна членка на ЕУ;

²⁶ Целта на Пактот за стабилност е да им овозможи на државите да постигнат траен мир во регионот, а со тоа и започнување на голем број структурни реформи почнувајќи од демократско-политичките процеси кои се базирани на повеќепартискиот систем и слободните и непосредни избори, потоа слободата на пазарот и претприемништвото како основа за економското уредување на земјата, почитување на основните права и слободи на човекот и граѓанинот, слободно изразување на националната припадност, подеднаков третман на сите видови сопственост, независно судство, независни медиуми, градење меѓусебна доверба на земјите во регионот итн.

8. во меѓувреме, Р. Македонија ја поднесе својата апликација за членство во ЕУ на 22 март 2004 г. во Ирска. Ова е повисоко ниво на односи за Македонија и поголема обврска кон европските партнери;
9. по поднесувањето на барањето на Република Македонија за полноправно членство во ЕУ, Министерскиот совет на ЕУ на 17 мај 2004 г. донесе одлука со која ја задолжи ЕК да подготви мислење за македонската апликација. Во согласност со вообичаената процедура, ЕК изготви прашалник кој на РМ ѝ беше доставен на 1 октомври 2004 г. РМ ги комплетира одговорите и на 14 февруари 2005 г. ги предаде одговорите од прашалникот од ЕК;
10. на 9 ноември 2005 г. ЕК даде препорака Република Македонија да се стекне со статус земја кандидат;
11. на Самитот на шефови и влади на ЕУ одржан од 15 до 17 декември 2005 г. Република Македонија го доби статусот земја - кандидат за членство во ЕУ. Со ова, е направен решавачки чекор напред во остварувањето на еден од стратешките приоритети на македонската надворешна политика и дипломатија - полноправно членство во најзначајната современа политичка и економска интеграција;
12. во октомври 2009 г. Европската комисија даде препорака за започнување на пристапните преговори помеѓу Република Македонија и ЕУ;
13. на 19 декември 2009 г. министрите за внатрешни работи и за правда на земјите-членки на Европската унија, со двотретинско мнозинство изгласаа одлука за укинување на визите за македонските граѓани;
14. во декември 2010 година, Советот на ЕУ ја потврди оценката на Европската комисија дека Република Македонија доволно ги исполнува политичките критериуми и забележа дека Европската комисија ја потврди својата препорака за почеток на преговори со Република Македонија;
15. во октомври 2011 г. Европската комисија по третпат ја потврди препораката за почеток на преговори со Република Македонија, но исто така имаше и сериозни забелешки за одделни области;
16. во октомври 2012 г. Европската комисија по четврти пат ја потврди препораката за почеток на преговори со Република Македонија.

Според амбасадорот Теговски Ј. добивањето на статусот земја-кандидат за полноправно членство во ЕУ за нас претставува сатисфакција, охрабрување и одговорност (Теговски, 2006:75):

1. сатисфакција - за сè што досега е направено;

2. охрабрување - со уште поголема посветеност, енергија и засилено темпо да продолжиме со имплементација на започнатите реформи; и
3. одговорност - да се движиме по зацртаната патна карта кон ЕУ и целосно да ги исполниме критериумите за полноправно членство.

За побрзо интегрирање во ЕУ од големо значење е да се изгради институционална рамка за управување и координирање на интеграциониот процес. А тоа значи да се координираат сите одлуки кои учествуваат во процесот на интеграција. Инаку, координацијата за членство во ЕУ се одвива преку реализирање на секторските приоритети и таа може да биде институционална и вонинституционална (Бакрески, 2005: 244):

1. институционална координација подразбира обука за носителите на политички одлуки за работа во синергични околности до институционално поставени механизми за координација. Механизмите за усогласување или координација се разните работни групи, комитети и пониски функционери кои учествуваат во подготовката на средби од повисок ранг и усогласување на документи и препораки од таквите средби;
2. вонинституционална координација се остварува преку билатерални средби на различни нивоа без однапред одредена институционална рамка.

Секако, за реализирање на конкретните активности покрај добрата координација, потребно е да се изготви оспособен кадар за зацртаните проектирани активности како и приближување на нашето законодавство кон европското, за да може да биде компатибилно со него, со што ќе се создадат сите предуслови да се следи институционалната надградба и да се обезбеди спроведување на законите.

Во моментов, координацијата на национално ниво со цел побрзо интегрирање на Република Македонија во ЕУ се одвива преку следните механизми:

1. Потпретседател на Владата на РМ задолжен за европски интеграции;
2. Комитет за евроатлантска интеграција;
3. Работен комитет за европска интеграција;
4. Поткомитет на работниот комитет за европска интеграција за апроксимација на законодавството;
5. Сектор за европска интеграција при Владата на Р.Македонија²⁷;

²⁷ Секторот за европска интеграција се состои од:

- Одделение за апроксимација на домашното законодавство со тоа на ЕУ
- Одделение за превод на европски законски акти
- Одделение за институционална надградба
- Одделение за поддршка на работниот комитет за европска интеграција
- Одделение за координација на странска техничка помош и

6. Одделение за европска интеграција, и
7. Сектор за ЕУ при МНР.

Денес, непосредна, приоритетна надворешно-политичка цел е добивањето датум за отпочнување преговори за членство во ЕУ (и добивање покана за членство во НАТО, оти практично важат истите или слични „правила на игра“). За таа цел особено е важно остварување на што е можно поинтензивен политички дијалог со најзначајните чинители во меѓународните односи и на билатерален и на мултилатерален план. Притоа, посебно внимание треба да им се посветува на земјите кои претседаваат со ЕУ, преку зајакнување или обезбедување наше дипломатско присуство во главните градови на тие земји во периодот на нивното претседателство со ЕУ.

Унапредувањето и зацврстувањето на добрососедските односи и регионалната соработка спаѓаат во политичките критериуми од кои зависи напредокот на земјата во нејзината интеграција во ЕУ. Во тој дел Македонија во многу анализи е оценета како лидер во регионалната соработка. Тоа треба да продолжи и понатаму, а особено треба да се посвети внимание на инфраструктурното поврзување, односно изградбата на патната, железничката, енергетската и телекомуникациската мрежа во должина на двата паневропски коридора 8 и 10, кои поминуваат низ нашата земја.

Во контекст на добрососедските односи и регионалната соработка како приоритет на нашата надворешна политика и дипломатија од исклучително значење е прашањето за надминување на разликите со Република Грција околу користењето на Уставното име Република Македонија (иако како што претходно напоменав, до денес, Р. Македонија ја имаат признато 132 земји во светот). Потребата од дефинитивно затворање на ова прашање е посочена и во мислењето на ЕК во врска со нашата апликација за членство во ЕУ. Важноста на надминувањето на овој наметнат и ирационален проблем треба да се согледува во контекст на нашето пристапување во ЕУ, кое во одредени фази би можело да биде забавено или блокирано од страна на една или две земји-членки на ЕУ.

Република Македонија активно придонесува и во Заедничката надворешна и безбедносна политика (ЗНБП) и Европската безбедносна и одбранбена политика (ЕБОП), а тоа подразбира наше учество во цивилно-воените операции на ЕУ за управување со кризи. Се работи за подготвеноста на нашата земја, своите сегашни и идни капацитети (човечки и технички) да ги стави на располагање во акциите на ЕУ за превенција на конфликти, операции за зачувување на мирот, хуманитарни и спасувачки операции, употреба на борбени сили во управување со кризи и операции за градење на мирот итн. Градењето цивилни и воени капацитети и обуката на човечките ресурси

останува една од најважните цели не само во периодот до пристапувањето во ЕУ, туку уште повеќе, и по добивањето на полноправно членство. Република Македонија во одговорите на Прашалникот на ЕК ја декларираше својата определба активно да партиципира во ЕБОП и ги најави и своите расположиви капацитети. Најсвеж пример во оваа насока е учество на Р.Македонија во воената мисија на ЕУ во БиХ- „АЛТЕА“ со два хеликоптера и медицински персонал.

Република Македонија во рамките на ЕУ Каталогот на сили (Headline Goal 2010), во мај 2006 г. го декларираше конкретниот придонес кој како земја кандидат ќе го даде во правец на зајакнување на воените капацитети на Унијата. За таа цел беше упатено иницијално писмо до СР Германија за наше можно учество во **Концептот на борбените групи на ЕУ**, по што уследи покана за учество на вториот координативен состанок за ЕУ БГ II/2012, на 15 и 16 септември 2008 г. во Берлин, на кој беше презентирани можниот придонес на Република Македонија во истата, со веќе декларираните капацитети согласно Headline Goal 2010. Иницијативата на Република Македонија за учество во оваа БГ беше објавено во страна на СР Германија на Координативната конференција за борбените групи која се одржа на 17 октомври во Брисел. На 43 седница на Владата на Република Македонија одржана на 29.12.2008 беше усвоена Информацијата за потенцијално учество на Република Македонија во ЕУ БГ II/2012 на која водечка земја е Сојузна Република Германија, а во која учествуваат Австрија, Чешка, Ирска и Хрватска.

Јадрото на **борбената група** ќе претставува еден пешадиски баталјон составен од три пешадиски чети и елементи за борбена поддршка. Дополнително, една до две пешадиски чети ќе бидат одговорни за заштита на силите и обезбедување конвои, вклучувајќи и обезбедување на инфраструктурата. Хрватска, Македонија и Чешка Република го најавија своето учество со пешадиските чети. Република Македонија ќе учествува со штабни офицери, една механизирани пешадиска чета за обезбедување на командата и инфраструктурата, потоа со еден вод на воена полиција, тим за деминирање и тим за АБХО (со оглед дека и Чешка Република ќе понуди вод АБХО постои можност Република Македонија да биде водечка земја на командата на четата за воена полиција).

Значајно е да се напомене дека интегрирањето на Република Македонија во ЕУ ќе биде далеку покомплексно и потешко отколку што беше тоа случај во изминатите години. Критериумите за оценка на постигнатите резултати во реформските процеси на внатрешен план, и за исполнувањето на бараните стандарди се далеку поригорозни, а мониторингот е многу постриктен. Не би требало да се исклучат и евентуалните обиди за воведување нови услови, иако од страна на некои македонски политичари беше

побарано ЕУ да престане со дополнителни условувања кон Република Македонија (и Владата) за добивање датум за преговори.

Во тој контекст се и осумте услови познати како “**benchmarks**” што ѝ ги даде Европската комисија на Владата на Република Македонија за да добие датум за преговори, а кои ќе мора да бидат исполнети. Тие услови се:

- продолжување на конструктивниот политички дијалог;
- ефективна имплементација на Законот за полиција;
- запирање на вработувањето и напредувањето во администрацијата со политички влијанија, туку со почитување на Законот за државни службеници;
- јакнење на бизнис-климата во земјата;
- јакнење на независноста на регулаторните и супервизорските агенции и со регистрација на имотните права;
- судската реформа да биде одржлива, да се зајакне независноста на судскиот систем и да се пополни Судскиот совет;
- против корупцијата ќе се бара воспоставување одржлива законска регулатива со која пресметката со неа ќе биде системска и трајна;
- ЕУ бара да се создадат услови за решавање на невработеноста кај младата популација и тие кои долго чекаат за работа.

Во средината на март 2012 година се воспостави нова, уникатна фаза, во односите, а тоа е Дијалог на високо ниво меѓу ЕУ и Република Македонија. По тој повод еврокомесарот Штефан Филе ќе изјави: „Денес пополнуваме нова фаза во македонско-европското патување. Го пополнуваме мостот кој ќе нè одведе неизбежно до пристапни преговори. Тоа ќе биде сеопфатен процес, активна политика на меѓусебен дијалог и инклузивна рамка за реформите кои ќе бидат во корист за сите граѓани. Сакаме да работиме заедно со вас за вашето членство во ЕУ да стане реалност“ (Филе: 2012). Во таа насока, беа претставени и новите обврски за Република Македонија и тоа во следните области:

1. Медиуми:

- да се измени и дополни законодавството за клевета, да се подобри судската практика и да се зајакнат професионалните стандарди;
- советот за радиодифузија да ја подобри примената на прописите за сопствеништво на медиумите и изменување и дополнување на законодавството.

2. Владеење на правото и фундаменталните права:
  - да се подобри ефикасноста на правосудството;
  - да се подобри квалитетот на правосудството и независноста на судството;
  - да се зајакнат антикорупциските мерки и нивната проверлива природа;
  - да се зголеми ефикасноста и транспарентноста при управувањето со истражната техника на следење на комуникациите;
  - да се подобри дијалогот меѓу заедниците.
3. Реформа на јавната администрација:
  - да се подобри управувањето со човечките ресурси;
  - да се подобри рамката за управување со управни постапки;
  - да се продолжи со процесот на децентрализација.
4. Реформа на изборите:
  - да се обезбеди доволна одвоеност на државата од партијата;
  - да се отстранат пропустите и нејаснотиите во Изборниот законик и
  - да се заврши со деталната ревизија и со прегледот на избирачкиот список.
5. Зајакнување на пазарната економија:
  - да се подобри пазарот на трудот и образованието;
  - да се подобри деловната средина,
  - да се зајакне креирањето на економската политика и нејзиното спроведување.

Се смета дека добивањето на препораката за почеток за преговори со Република Македонија која ја потврди Европската комисија по четврти пат во октомври 2012, се должи токму на овој Дијалог на високо ниво како катализатор за забрзување на реформите во клучните области. Но истовремено, во истиот извештај, нагласено е дека проблемот со името мора да биде решен, односно да се постигне договорено и заемно прифатливо решение, во рамките на ОН, а со активен ангажман од страна на Унијата. Тоа треба да се случи во раната фаза од ЕУ-переговорите, што за некои македонски експерти тоа претставува нов услов, односно нов "benchmark".

ЗАКЛУЧОК:

Врз основа на горенаведеното, може да се заклучи дека определбата на Република Македонија за полноправно членство во Европската унија ја позиционира дипломатијата на преден план. Патот кон полноправно членство во ЕУ води преку остварување на активностите од преземените услови ("benchmarks"), обврски и имплементација на истите. Македонската дипломатија во реализација на стратегиските

определби на Република Македонија е во фокусот на настаните и има клучна улога во спроведувањето на определбите.

Литература:

1. Габер, В. (2002) За македонската дипломатија. Скопје : Магор.
2. Charls, T. (1959) Diplomat. New York.
3. Ковалев, А.Њ. , (1968) Азбука дипломатије. Москва.
4. Барстон, Р.П. (1996) Модерна Дипломатија. Скопје: Југореклам.
5. Shea, M. (1996) To Lie Abroad. London :Sinclair Stevenson.
6. Енциклопедија Британика (2005), книга 3, Скопје: Топер.
7. Бојчев, Д. (1988) Дипломатски речник. Скопје: ТИВ-ТОП.
8. Ванковска, Б. (2007) Политички систем. Скопје: Бомат Графикс.
9. Група автори: (1981) Документи за борбата на македонскиот народ за самостојност и за независна држава. Скопје: Универзитет Кирил и Методиј.
10. Министерство за надворешни работи на Република Македонија.(2008) Стратешки план за периодот 2009-2011. Скопје: Министерство за надворешни работи на Република Македонија.
11. Ружин, Н (2007) "Дипломатија по мерка на 21 век". Во "Дневник" од 09.06.2007 година.
12. "Закон за надворешни работи". Службен весник на РМ бр. 46 од 10.04.2006 г.
13. Бојчев, Д. (2007) "Дипломатија со посебни потреби". Во "Утрински весник" од 14.09.2007 година.
14. Теговски, Ј (2006) "Реформските предизвици на РМ на патот на нејзината интеграција во ЕУ". Во Перспективите на РМ на патот кон НАТО и ЕУ. Скопје: Министерство за одбрана, стр.75
15. Бакрески, О. (2005) Координација на безбедносната заедница во РМ. Скопје: Маринг-Игор ДООЛ.
16. "Филе: Дијалог меѓу мене и премиерот". Во Утрински весник од 16 март 2012 година.
17. "Ќе преговараме со Брисел под БЈРМ?". (2007). Во Фокус, од 12 октомври 2012 година.